
Når vitenskap politiseres

LEDER

ARE BREAN

are.brean@tidsskriftet.no

Are Brean er sjefredaktør i Tidsskriftet. Han er ph.d. og spesialist i nevrologi.

USA har lenge vært et fyrtårn i verdens helseforskning. Men systematisk politisering og rasering av fri forskning risikerer å slukke fyrtårnet.

Foto: Sturlason

USA er verdens ubestridt ledende nasjon innen helseforskning. Syv av verdens ti mest produktive universiteter innen helseforskning er amerikanske, og USAs andel av den globale helseforskningen er like stor som de ni neste landene på listen til sammen (1). Men nå politiserer og raserer Trump-administrasjonen systematisk landets frie helseforskning.

Redaktørene i en av USAs viktigste medisinske tidsskrifter, *Annals of Internal Medicine*, opplever nå daglig episoder som dette: Offentlig ansatte leger har fått munnkurv og tør ikke være fagfellevurderere for vitenskapelige manuskripter (2). Flere ber om at deres navn blir fjernet fra forfatterlisten på artikler de har bidratt til. Andre trekker manuskripter på ulike stadier i publiseringsprosessen. Lenker fra medisinske tidsskrifter til offentlige helsenettsider virker ikke lenger fordi sidene plutselig er fjernet. Leger ber om at all korrespondanse om forskning går til deres private e-postadresser fordi de frykter at arbeidsadressen er overvåket. Eksemplene er mange, og de blir daglig flere (2).

«Offentlig ansatte leger har fått munnkurv og tør ikke være fagfellevurderere for vitenskapelige manuskripter»

I *BMJ* beskriver en anonym amerikansk offentlig ansatt forsker kaoset og usikkerheten som brer seg i miljøene (3). Alle nyansatte vitenskapelige assistenter, stipendiater og postdoker er oppsagt uten varsel. De gjenværende

forskerne må bruke tid på å gjennomgå sine interne og eksterne dokumenter for å slette forbudte ord som *kjønn* (gender), *likhet* og *transkjønnet* (3). Deretter må de gjøre det samme med andre forskergruppers dokumenter, mens deres egne blir gjennomgått av andre. Ord som *kvinne*, *LGBT*, *marginalisert* og *bias* kan heller ikke lenger brukes (4). Datasett som ansees upassende, blir systematisk slettet, særlig data på alle typer kjønnsforskning, blant annet mødredødelighet. Penger til universitetenes faste kostnader til forskning holdes tilbake. Forskere har fått beskjed om å trekke innsendte forskningsartikler dersom de inneholder «forbudte» ordsammensetninger som *sårbare grupper* (4). National Institutes of Health (NIH) sine informasjonssider om støtte til kvinner i biomedisinske karrierer er borte (4). Og en presidentordre slår fast at også private forskningsinstitusjoner som ikke overholder de nye reglene, skal granskes (5).

Hundrevis av akademiske arbeidere, folkevalgte og allierte samlet seg ved Washington Square Park på Manhattan 19. februar 2025 for en protest mot Trump-administrasjonen og Department of Government Efficiency (DOGE) frysing av offentlige midler til vitenskapelig forskning bestilt av Elon Musk. Foto: Sipa USA

To av de største forskningsfinansiørene i USA, National Institutes of Health og National Science Foundation (NSF), har allerede gått til betydelige oppsigelser (6). Flere er ventet, for National Science Foundation sin del sannsynligvis mer enn halvparten av alle ansatte (6). Dette inkluderer flesteparten, om ikke alle, som arbeider med å overvåke at etiske regler følges og at forskning går ordentlig for seg (7). Det er ikke det at det ikke var ventet: Russell Vought, som er ny leder for regjeringens Office of Management and Budget, har tidligere uttrykt sterk forakt for en «vitenskapelig elite» som er en «sentral og umiddelbar trussel mot landet» og som bør «beseires» (6).

Tidsskriftet Nature har på lederplass oppfordret forskere, institusjoner og organisasjoner over hele verden til å vise sin støtte til amerikanske forskere – på samme måte som man har vist støtte til forskere i andre land truet av autoritære leder som vil forby forskning de ikke liker (8).

«Den systematiske politiseringen av fri forskning er i ferd med å få store konsekvenser i USA. Men også i europeiske land har vi sett forsøk på det samme»

Den systematiske politiseringen av fri forskning er i ferd med å få store konsekvenser i USA. Men også i europeiske land har vi sett forsøk på det samme. Det skremmende er dersom slik politisering nå får vind i seilene av Trump-administrasjonens foreløpige suksess. For også her i Norge forsøker noen å politisere og kneble vitenskap (9, 10). Et nylig eksempel er når professor og utviklingsbiolog Joel Glover delte kunnskap fra sitt eget forskningsfelt i Aftenposten (11). Han ble møtt med et angrep fra en fremtredende skribent og sosiolog som uttrykte enighet med Trump og som skrev at Glovers kunnskap er «desinformasjon» og et «problem» og spurte seg om politikerne kanskje «burde rydde opp på universitetene også her hjemme» (12). Det siste ganske nøyaktig slik Trump nå er i ferd med å gjøre på de amerikanske.

Heldigvis er norske politikere i hovedsak klokere enn som så. For egentlig er det ganske enkelt: Vitenskapens rolle er å kaste et lys av innsikt over en kompleks og vanskelig forståelig verden. Politikken rolle er å ta avgjørelser i det lyset, ikke å forbanne lyset og ønske mørket.

REFERENCES

1. Baker S. Nature Index 2024 Research Leaders: standout performers make their mark in health sciences. Nature 18.6.2024.
<https://www.nature.com/nature-index/news/nature-index-research-leaders-standout-performers-health-sciences> Lest 12.3.2025.
2. Laine C, Chang S, Chopra V et al. Damage Control in the Wake of Political Action That Threatens the Integrity of Medical Research. Ann Intern Med 2025 doi: 10.7326/ANNALS-25-00985. [PubMed][CrossRef]
3. BMJ. More harm and chaos within the US federal research system. BMJ 2025; 388: r392. [PubMed][CrossRef]
4. Anonymous. Anger, despair, and defiance from a voice within the US federal research system. BMJ 2025; 388: r294. [PubMed][CrossRef]
5. Tollefson J, Kozlov M, Witze A et al. Trump's siege of science: how the first 30 days unfolded and what's next. Nature 20.2.2025.
<https://www.nature.com/articles/d41586-025-00525-1> Lest 12.3.2025.
6. Garisto D, Kozlov M, Tollefson J. Trump team orders huge government lay-offs: how science could fare. Nature 28.2.2025.
https://www.nature.com/articles/d41586-025-00660-9?WT.ec_id=NATURE-202503&sap-outbound-id=4135FC88EF8FC7B82FC25675169F34E73CA859D3 Lest 12.3.2025.
7. Retraction Watch. Exclusive: U.S. federal research integrity teams take hits with departures. Retraction Watch 28.2.2025.

<https://retractionwatch.com/2025/02/27/exclusive-us-federal-research-integrity-departures-ori-nsf-oig/> Lest 12.3.2025.

8. Nature. Trump 2.0: an assault on science anywhere is an assault on science everywhere. Nature 25.2.2025. [https://www.nature.com/articles/d41586-025-00562-w?WT.ec_id=NATURE-](https://www.nature.com/articles/d41586-025-00562-w?WT.ec_id=NATURE-20250306&utm_source=nature_etoc&utm_medium=email&utm_campaign=CONR_41586_AWA1_GL_DTEC_054CI_TOC-250306&sap-outbound-id=4135FC88EF8FC7B82FC25675169F34E73CA859D3)

[20250306&utm_source=nature_etoc&utm_medium=email&utm_campaign=CONR_41586_AWA1_GL_DTEC_054CI_TOC-250306&sap-outbound-id=4135FC88EF8FC7B82FC25675169F34E73CA859D3](https://www.nature.com/articles/d41586-025-00562-w?WT.ec_id=NATURE-20250306&utm_source=nature_etoc&utm_medium=email&utm_campaign=CONR_41586_AWA1_GL_DTEC_054CI_TOC-250306&sap-outbound-id=4135FC88EF8FC7B82FC25675169F34E73CA859D3) Lest 12.3.2025.

9. Brean A. En fin sommer. Tidsskr Nor Legeforen 2018; 138. doi: 10.4045/tidsskr.18.0621. [PubMed][CrossRef]

10. Brean A. Ufri forskning. Tidsskr Nor Legeforen 2021; 141. doi: 10.4045/tidsskr.21.0202. [PubMed][CrossRef]

11. Glover J. Finnes det bare to biologiske kjønn? Nei! Det finnes et spektrum med to ytterpunkter. Aftenposten 9.2.2025.

<https://www.aftenposten.no/meninger/kronikk/i/4BlJL6/finnes-det-bare-to-biologiske-kjoenn-nei-det-finnes-et-spektrum-med-to-ytterpunkter> Lest 12.3.2025.

12. Rolness K. Desinformasjon fra kjønnsforvirret professor. Aftenposten 10.2.2025.

<https://www.aftenposten.no/meninger/debatt/i/xmdLkB/desinformasjon-fra-kjoennsforvirret-professor> Lest 12.3.2025.

Publisert: 17. mars 2025. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.25.0178

Opphavsrett: © Tidsskriftet 2026 Lastet ned fra tidsskriftet.no 26. mars 2026.